

Časopis „NAPREJ“ izhaja dvakrat mesečno in sicer 4. in 18.

Uredništvo, administracija in ekspedicijska: Idrija št. 446.

Vse denarne pošiljke na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na uredništvo.

NAPREJ!

Lastnik lista:

„Idrijska okrajna organizacija.“

Naročnina za celo leto: v Idriji (brez donajanja na dom): K 1-92, (z donajanjem na dom): K 2-40, po pošti K 2-50; v Nemčiji 3 krone.

Posamezne številke 8 vin.

Jubilej.

Z današnjo številko slavimo jubilej petletnega obstanka. Pred petimi leti je začel izhajati naš „Naprej!“ Z veseljem smo šli na delo brez strahu pred ovirami, ki so nam pretile, kajti ljubezen do dela nas je navdajala z močjo, ki je bila nepremagljiva. Delokrog „Napreja“ smo omejili samo na Idrijo; tisoč izvodov prve številke prvega letnika smo 4. julija 1903. razposlali po Idriji in njeni okolici. Po delu petih let pa smo sedaj razširili delokrog „Napreja“ po celi širni Sloveniji in prva številka VI. (šestega) letnika pojde v desetih tisočih med naše slovensko proletarsko ljudstvo.

Če pogledamo na teh pet let nazaj smo veseli. Zavest nas navdaja, da je našemu poštenemu delu vedno sledil lep uspeh.

„Naprej!“ se je bojeval z uspehom na političnem polju — uspehi so bili pri volitvah v občinski odbor idrijski, pri deželnozborskih volitvah itd.

„Naprej!“ se je bojeval na gospodarskem polju. Glej uspehe rudarskega gibanja, dela v občini idrijski, dela v idrijskih obeh zadrugah.

„Naprej!“ je razjasnjeval vedno zmisel in pomen strokovne organizacije. In potrojila, početvorila se je strokovna organizacija v Idriji in okolici.

„Naprej!“ je širil izobrazbo, učil čitati, učil razmišljati, uvaževati... Ustanovil je svojo založbo in svojo knjižnico. Izdal je dve knjigi, osem, devet brošur.

140.000 števil „Napreja“ je prišlo v teh petih letih med idrijsko ljudstvo, 30.000 brošur in knjig pa se je v „založbi Napreja“ tiskalo za slovenski proletarijat.

Jubilej slavimo! Jubilej brez porazov, ker pošteno delo porazov ne pozna.

Z nami pa slavi jubilej zavedno idrijsko delavstvo, ki se sme s ponosom nazivljati elitna četa v slovenskem proletarijatu.

Našim čitateljem!

S prihodnjo številko se naš „Naprej“ poveča, pomnoži in znatno razširi svoj delokrog.

V zmislu dogovorov z odborom „Delavskotiskovne družbe v Ljubljani“, z idrijsko okrajno organizacijo in z izvrševalnim odborom jugoslovanske socialdemokratske stranke se preseli „Naprej“ v Ljubljano ter postane glasilo za ves slovenski proletarijat, vestnik najširših množic slovenskega ljudstva.

Cena mu ostane ista kot doslej. Obseg pa bo za štiri strani večji — tako, da bo naprej odslej izhajal na 12 straneh dosedanje oblike.

Nadejamo se, da bo vsak slovenski delavec z veseljem pozdravil ta napredek.

Idrijske delavce pa mora navdati ponosna zavest, da je njih ljubljani „Naprej“ postal glasnik vsega slovenskega proletarijata. Ni dvombe, da se bo odslej še bolj širil tudi

po Idriji in okolici, tako da odslej zaide tudi tja, kjer ga doslej še ni bilo.

Na noge, sodrug! Naši cilji so vzvišeni, naše delo nesebično!

„Naprej!“ — Naprej!!

V Idriji, 18. junija 1908.

Izdajateljstvo.

Uredništvo.

Delavska tiskovna družba.

Na binkoštno nedeljo dopoldne se je vršil prvi redni občni zbor „Delavske tiskovne družbe v Ljubljani“, registrovane zadruge z omejeno zavezo. Zbor je otvoril sodrug Anton Kristan, ki je v jedernatih besedah pojasnil zmisel in namen družbe, razložil pravila ter povedal, kaj se je že doslej storilo. Poročilo sodr. Ant. Kristana se je vzelo odobruje na znanje.

Pri volitvi načelstva se je izvolilo enoglasno za načelnika sodruga Antona Kristana, v načelstvo pa še sodr. Etbina Kristana, Frana Bartla, Mihaela Čobala in Ivana Mlinarja.

V nadzorstvo so bili izvoljeni sodr. Ivan Stravs (Idrija), Ignacij Sitar (Trbovlje) in dr. H. Tuma (Gorica).

Za namestnike v nadzorstvo: sodr. Josip Petrič (Ljubljana), Ivan Kokalj (Idrija) in Viktor Kukovec (Ljutomer).

Občni zbor je sklenil pristopiti k „Osrednji zvezi konsumnih društev v Avstriji“, ki bo izvrševala pri družbi revizijo v zmislu zakona.

Občni zbor je dalje sklenil, da začne z mesecem julijem izdajati poljuden štirinajstdnevnik za najširše množice slovenskega delavstva in kmetijskega ljudstva. V to svrho prevzame idrijski „Naprej“ v svojo last in oskrbo.

Občni zbor je končno soglasno odobril načrt delovanja v prihodnjih mesecih.

Delo je započeto!!

Na slovenskem delavstvu je sedaj, da podpre stremljenja „Delavske tiskovne družbe“ s tem, da ji vsak zavedni delavec

pristopi kot član in da vsak njena izdanja razširja, kjerkoli le more.

Na kulturnem polju čaka „Delavska tiskovna družba“ prav obilo dela. Mnogo brošur in mnogo knjig bo treba še izdati, da nadomestimo to, kar smo doslej zamudili. Idejo socializma mora vsak slovenski delavec poznati do dobra — čas je že, da začne tudi slovenski delavski in kmečki proletarijat sodelovati pri velikem boju za preosnovo sedanje kapitalistične človeške družbe v demokratično in socialistično družbo.

Pristopnina v „Delavsko tiskovno družbo“ znaša eno krono, delež pa 25 kron, ki se lahko vplača v 25 mesečnih obrokih.

Kapitalistični razred.

Konec.

Nekateri ekonomski pričakujejo, da bodo karteli odstranili krize. Pa ni večje zmote nego je ta!

Če bi se hotelo po kartelih urediti produkcijo, bi morali tu obsegati vse proizvodne panoge in biti sezidani na mednarodnem temelju in se raztegovati čez vse dežele, kjer je doma kapitalistični proizvodni način. Doslej pa še ni nobenega mednarodnega kartela v kaki industrialni panogi, ki bila merodajna za vse gospodarsko življenje. Mednarodne karte se težko utvori in prav tako težko vzdrži. Marx je že pred več nego 50 leti opomnil, da ne ustvarja le konkurenca monopola, ampak tudi monopol konkurenco. Čim večji je dobiček, ki pripade podjetjem enega kartela, tem večja je nevarnost, da poskusi kak izven kartela stoječ kapitalist odvzeti jim ta dobiček s tem, da ustanovi konkurenčno podjetje.

Karteli in trusti sami postajajo predmet in povod trgovskih špekulacij. Tvorijo najvišjo obliko akcijske družbe in so kakor nalašč, da se najrazličnejše prevare, ki so lastne tem družbam, privedejo do vrhunca. Kakor je bila prevarna doba l. 1871—1873,

doba ustanovitve akcijskih družb, tako je bila prevarna doba 1896—1900 doba ustanovitve kartelov in trustov, zlasti v združenih ameriških državah. Kot zadržek nadprodukcije se karteli praviloma ne bodo obnesli. Njih glavna naloga napram nadprodukciji ni, da bi jo preprečili, ampak da njene posledice preneso raz ramena kapitalistov na delavce in konsumente. Karteli pomagajo velikim kapitalistom, da pretrpe krizo, da produkcijo za nekaj časa omeje, da delavce odpuste od dela itd., ne da bi pri tem dobiček kaj trpel.

Pretresajmo pa to neverjetnost, da bi se posrečilo v dogledni dobi, da bi se velike svetovne industrije organizirale v kartele, ki bi bili mednarodno in res strogo disciplinirani. Kakšne bi bile posledice! Konkurenca med kapitalisti ene in iste industrijske panoge bi bila s tem v najboljšem slučaju na eni strani odpravljena. Predaleč bi zašli, če bi preiskovali, kakšne posledice bi povročila konkurenca na drugih straneh, ki bi še ostale. Le eno si oglejmo: Čim bolj mineva konkurenca med podjetniki ene in iste industrijske panoge, tem večje je nasprotstvo med njimi in podjetniki drugih industrijskih panog, ki so na njih blago odkazani. Če ponehajo boji med posameznimi producenti ene in iste industrijske panoge, pa se poostrijo tem bolj boji med producenti in konsumenti — da porabimo to zadnjo besedo v najširšem njenem pomenu. V tem pomenu je pa vsak producent tudi konsument; tkalec n. pr. — ne da bi se ozirali na njegov osebni konsum — je konsument bombaža, premoga, strojev, olja itd. Vsak kapitalistični razred ne razpade le v posameznike, ampak v posamezne vrste, ki se med seboj kar najhujše pobijajo.

Danes ima vsak kapitalist težnjo, toliko kot mu je le mogoče producirati in toliko blaga, kolikor mu je le mogoče prinesiti na trg; kajti čim več blaga, tem več dobička — pri drugače povsem enakih okoliščinah. Le njegovi računi, če je trg zmožen, da prevzame toliko blaga, in naravno: kapital njegov mu delajo pri pro-

izvajanju zadržke. Nasproti temu pa se ne bo, če bo karteliranje splošno, proizvodnje uredilo in s tem prenehale krize, kakor nekateri to slikajo, ampak vsakega kartela sploh bo glavna težnja, da se bo proizvajalo kolikor mogoče malo, kajti čim manj je blaga, tem večje so cene. Prejšnja trgovska praksa, da se je v slučajih, če je bilo na trgu preveč blaga, en del istega uničil, samo da se je ostalo blago dobičkanosne cene prejelo, bo potem postala splošna praksa. Da pri tem družba ne more obstati, je jasno. Če stremi vsak kartel zase za podprodukcijo (da bi se manj izdelovalo), tako mora na drugi strani vsak težiti za tem, da prisili k nadprodukciji druge kartele, katerih blago potrebuje. Mnogo potij vodi k temu. Najenostavnejši je ta, da se lastna konzumcija še bolj omeji nego omejuje drug kartel svojo produkcijo. Daljši je ta, da se pokliče znanost na pomoč, ki naj napravi nadomestno sredstvo za blago, katerega produkcija je omejena. Še daljši pot je, da začno dotični konsumentje sami proizvajati, kar potrebujejo.

Vzemimo slučaj, da utvorijo bakreni rudniki kartel, omeje produkcijo bakra in vzdignejo njegove cene zelo visoko. Kaj sledi temu? Eni industrialci, katerih podjetja pretvarjajo baker, bodo ustanovili ista, dokler ne pridejo boljši časi, drugi bodo pa iskali, druge kovine mesto bakra uporabljati; drugi pa bodo skušali pridobiti si bakrene rudnike in jih začeti izrabljati ter se tako napraviti neodvisne od bakrenega ringa. Konec je, da se kartel razbije in bankrotira, in kriza je tu.

Če se to ne posreči, provzroči podprodukcija kartela umetno omejitev produkcije, torej zopet krizo, v onih industrijskih panogah, ki konsumirajo produkte kartela kot surovino ali orodje itd.

Karteli torej ne spravijo kriz s sveta. Če bi imeli v tem oziru kaj vspeha, mogel bi največ biti ta, da dobé krize drugo obliko — ali nobene boljše. Bankeroti ne bodo prenehali, razlika bo le-ta, da zadobivajo večji obseg, da ne zadenejo le posameznih kapitalistov, ampak vedno kar cele

vrste kapitalistov. Karteli ne morejo odstraniti kriz, pač pa morejo prozvročati krize, ki so še bolj uničevalne kot vse, kar smo videli dosedaj.

Šele potem, ko bi se vsi karteli združili v en sam, v čegar roki se bi zedinila vsa proizvodna sredstva vseh kapitalističnih narodov, ko bi dejansko zasebna last proizvodnih sredstev ponehala, šele potem bi karteliranje omogočilo odstranitev kriz. Nasproti temu pa so krize od neke višine gospodarskega razvoja naprej neizogibne, toliko časa, kolikor časa bo obstajala zasebna last proizvodnih sredstev. Ne gre, da bi se samo senčne strani zasebnega lastništva odstranile, zasebna last sama pa bi še dalje obstala.

Kronična nadprodukcija.

Poleg periodičnih kriz, poleg časovne nadprodukcije, katere posledica je časovno uničenje vrednosti in zapravljanje moči, se razvija vedno silnejše trajna nadprodukcija in trajno zapravljanje moči.

Videli smo, da neprenehoma napreduje tehnični prevrat; vedno je obsežnejši, kajti vsako leto osvoji kapitalistična veleprodukcija nove industrijske panoge, nove pokrajine; produktivita dela raste zato neprestano, in sicer (če se vzame skupnost kapitalističnih družb) vedno hitrejša in hitrejša. Obenem napreduje tudi kopičenje novega kapitala. Čimbolj raste izkoriščanje posameznega delavca in število izkoriščevanih delavcev (ne le v eni deželi, ampak v vseh po kapitalistično izkoriščanih deželah), tembolj tudi raste množstvo večvrednosti, temvečje bo tudi množstvo bogastva, ki ga more dati na stran vsako leto kapitalistični razred in ga izpremeniti v kapital.

Kapitalistična produkcija ne more obstati, ko doseže gotov obseg; njena neprestana razširitev in neprestana razširitev njene trga je življensko vprašanje za njo; prenehljaj je njena smrt. Medtem, ko se je v rokodelstvu in na kmetiji leto za letom enako veliko izdelalo in pridelalo, in je produkcija praviloma rasla le v razmerju

prebivalstva, ima kapitalistični proizvodni način že v naprej pogoj, da mora produkcija neprestano rasti; vsako zadržanje iste pomenja hiranje za družbo, ki je tem bolestnejše in neznosnejše, čim dalje traja. Poleg časovnih vspodbud, da se razširi produkcija, katere provzročajo časovne razširitve trga, najdemo trajne pritiske za razširitev produkcije, ki pa prihajajo iz proizvodnih razmer sami, in ki namesto da bi jih provzročila razširitev trga, provzročajo sami neprestano razširitev istega.

Ta razširitev pa v zadnjih treh desetletjih noče za dolga obdobja nič prav napredovati.

Res je polje, čez katero more kapitalistična produkcija svoj trg razširiti, velikansko; ne pozna lokalnih in nacionalnih plotov, sme si cel svet napraviti za svoj trg. Za kapitalistično produkcijo pa je že cel svet majhen. Še pred sto leti so tvorile poleg zapadnih delov Evrope le razne primorske dežele in otoki v drugih delih sveta trg za kapitalistično industrijo, ki je bila v glavnem na Angleškem doma. Ali kako močna je bila trdna volja in lakomnost kapitalistov, njih predloževnikov in pomagačev, in kako ogromna so bila sredstva, ki so jih imeli pri rokah, kaže to, da so od tedaj vse dežele eelega sveta napolnjene z blagom kapitalistične, ne le več samo angleške, ampak splošno evropske in severoameriške industrije tako, da so razen Kitajske, na razpolago le taki trgi, v katerih se ne dobi nič več drugega kot mrzlico in pa — klofute.

Občudovanja vredni razvoj prevažalnih sredstev omogoča pač od leta do leta vedno boljše izkoriščanje vsakega trga, ali prav pri onih narodih, ki niso čisto divji, ki so razvili neko gotovo kulturo, neke gotove kulturne pogoje, zadobiva trg vedno bolj drugo lice. Blago kapitalistične veleindustrije uniči povsod ne le v Evropi domača mala podjetja in izpremeni rokodelce in kmete v proletarce. To provzroči v vsakem odjemalskem trgu kapitalistične industrije dve važni izpremembi. Zmanjša nakupovalno moč prebivalstva in upliva tako proti razširitvi odjema na dotičnih trgih. Napravi pa

si tudi tam — kar je še važnejše — s tem, da je ustvaril proletarijat; podlago za uvedbo kapitalističnega proizvodnega načina. Evropska veleindustrija si koplje s tem svoj lastni grob. Za njo pomeni od gotove točke razvoja započenši vsaka daljša razširitev trga novega konkurenta. Veleindustrija združenih držav, ki ni mnogo starejša kot povprečna človekova starost, ni le od evropske popolnoma neodvisna, ampak celo stremljeva za tem, da si zase prisvoji vso Ameriko; še mlajša je ruska industrija, ki začenja vse velikanske kraje, ki jih Rusija poseduje v Evropi in Aziji, sama preskrbovati z industrijskim blagom; Vzhodna Indija, Kitajska, Japonska, Avstralija se razvijajo v industrijske države, ki bodo prej ali poslej proizvajale že dovolj za svojo porabo. Kratko rečeno, zdi se, da se bliža trenutek, ko ne bo evropskega trga ne le več razširiti, ampak, ko se bo začelo istega manjšati, zoževati. To seveda pa ne bo nič drugega kot bankerot cele kapitalistične družbe.

Od nekaj časa sem pa napreduje razširitev trga prepočasno za potrebe kapitalistične produkcije; nastavlja se ji vedno več in več ovir, postaja ji vedno bolj nemogoče, da bi polno razvila svoje produktivne moči. Dobe gospodarskega razcvita postajajo vedno krajše, dobe kriz pa vedno daljše, zlasti v starih industrijskih državah, kakor sta Anglija in Francija Dežele, v katerih se še le kapitalistični proizvodni način razvija, more prebiti še daljše dobe prosperitete. So pa še poleg teh kapitalistično mlade dežele, ki imajo pa že kratke dobe razcvita in pa dolge dobe kriz, kakor Avstrija in Rusija.

Radi tega pa raste množstvo proizvodnih sredstev, katere se bodisi dovolj, bodisi čisto nič ne izkoristi, množstvo bogastev, ki se mučijo nerabljeni, množstvo delavnih moči, ki ostanejo, ne da bi se jih izrabilo. K tem ni prištevati le trume brezposelnih, ampak tudi vse one brezštevilne in še vedno se množče parazite na telesu družbe, ki poskušajo, ker ne morejo biti produktivno delavni, bedno životariti na najrazličnejše, često na take načine, ki so povsem odveč, ali ki zahtevajo prav veliko truda, kot s tem,

da so mali posredovalni trgovci, gostilničarji, agentje, posredovalci; k tem spada dalje še cela ogromna množica članov, tzv. lumpenproletarijeta najrazličnejših stopinj, tako višji in nižji sleparji, zločinci, članice po obrtu izvrševane prostitucije s svojimi nadzvalci in drugimi podobnimi eksistencami; še dalje spadajo k tem številne čete onih, ki se jih posedujejo v svoje osebne službe vdinjajo; končno veliko množstvo vojakov. Neprestano naraščanje armad v zadnjih dvajsetih letih bi bilo komaj mogoče brez nadprodukcije, ki je dovolila industriji, da se je odrekla tolikemu številu delavnih moči.

Kapitalistična družba se začenja zaduševati v lastnem preobilju; postaja vedno manj zmožna, da bi vzdržala polno razvitje produktivnih moči, katere je vstvarila. Vedno več produktivnih moči, mora ležati nerabljenih vedno več produktov neupotrebjenih, če ne bi bilo tega, pa bi šlo vse k vrugu.

Kapitalistični proizvodni način, nadomestitev proizvodnje v malem s kapitalističnim veleproizvajanjem, čegar proizvodna sredstva združuje kot zasebno last v nekaj malo rokah, čegar delavci so brezposelni proletarci, ta kapitalistični proizvodni način je bil sredstvo, da je skrajno omejeno produktivno silo dela, ki je bila lastna roko delstvu in kmetiškemu poljedelstvu, neskončno razširil. To napraviti pa je bila svetovno-zgodovinska naloga kapitalističnega razreda. Izvršil jo je s tem, da je obložil razlašene in izkoriščevane ljudske množice z groznimi bolečinami, ali izvršil jo je. To napraviti je bila prav tako svetovna potreba kot obe podlogi, iz katerih je iznikla, namreč: blagovno proizvodnjo in z njim ozko spojeno zasebno lastništvo proizvodnih sredstev in proizvodov.

Ali če je bilo to in njegovi obe podlagi zgodovinsko potrebno, zdaj pa ni več. Opravila kapitalističnega razreda izvršujejo vedno bolj plačani uradniki, veliko množstvo kapitalistov ima le še nalogo, da potroši, kar drugi izdelajo; kapitalist je postal prav tako odveč, kot je bil fevdalni gospod pred sto leti.

Da še več. Kakor je bilo fevdalno plemstvo v osemnajstem stoletju, tako je danes kapitalistični razred že zapreka daljnemu razvoju. Zasebno lastništvo proizvodnih sredstev je že zdavnaj prenehalo, da bi dajalo zagotovilo vsakemu producentu za imetek njegovih proizvodov in za njegovo prostost. Hitro že jadra k temu, da bo ta imetek in to prostost odpravila za vse prebivalstvo kapitalističnega razreda; iz temelja družbe postaja vedno bolj sredstvo, s katerim se je vspodbudilo družbo, da je kar najhitreje razvila svoje produktivne moči, izpremenila se je v sredstvo, ki sili družbo vedno bolj k temu, da trati in pušča v nemar svoje produktivne moči.

Tako izpremeni v popolno nasprotje zasebna last proizvodnih sredstev svoje prvotno bistvo ne le za producente malih podjetij, ampak za celo družbo. Iz moči, ki je vodila družabni razvoj, postane povod, da družba propade, da bankrotira.

Danes se ne vpraša več, ali naj se zasebna last proizvodnih sredstev hoče vzdržati ali ne. Njen propad je gotov. Vpraša se le: Ali naj potegne tudi družbo s seboj v propad ali naj se družba otrese tega pogubnega bremena, da zamore svobodno in nanovo okrepčana iti dalje po poti, katero predpisujejo zakoni razvoja.

ZMES.

5000 novih rekrutov za deželno brambo so dovolili državni poslanci! Med temi se seveda nahajajo vsi kranjski klerikalni državni poslanci, razume se, da tudi — — Jože Gostinčar, ki je postal strašno goreč pristaš militarizma. Socialni demokratje so vsi kot en mož glasovali proti, žal le, da so jih preglasovali izdajalci ljudskih koristi. **5000** novih vojakov pomeni nove davke v denarju in v krvi!

Vodja klerikalcev v Avstriji, dunajski župan dr. Lueger, je prve dni minulega meseca v dunajskem parlamentu strastno napadel konsumna društva ter povzdigoval male trgovce in kramarje v nebesa. — Tu se vidi zopet klerikalce, kakšni so! Na Dunaju so društva seveda v rokah socialnih demokratov, — zato so klerikalci **proti** konsumnim društvom za kramarje! Na Kranjskem pa so kramarji pristaši liberalne stranke, zato so klerikalci začeli snovati konsumna društva. Kakor jim kaže! Pa, že pride kmalu čas, ko bodo tudi najbolj slepi izpregledali ter se odvrnili od hinavskega klerikalizma.

Oficirjem bodo povišali plače, kar bo znašalo skupaj **18 milijonov kron**. Za vse moštvo se bo pa dalo šele čez 3 leta — sedem milijonov kron. Razume se samo ob sebi, da so se klerikalci na vso moč pote-

govali, da bi se zvišale oficirjem plače. Glavni govornik za uboge in siromašne generale je bil krščansko-socialni poslanec Schrafl, kolega Jožeta Gostinčarja.

Letos je 60 letni jubilej vladanja našega cesarja. Vse polno meščanskih imenitnikov pričakuje odlikovanj. Deželni glavar kranjski gosp. Šuklje hoče postati baron i. t. d. i. t. d.

St. Clark, imetnik tovarn za sukanec, z Angleškega, je te dni umrl in zapustil je 46 milijonov kron denarja ter mnogo posestev. Vse to je „prislužil“ s sukancem!!!

Kako so urejene in koliko je v Avstriji bolniških blagajn bratovskih skladnic, je razvidno iz govora predsednika Unije rudarjev sodr. Jarolima, ki ga je imel na drugi državni konferenci rudarskih zadrug. V l. 1905 je bilo 173 bolniških blagajn pri bratovskih skladnicah, ki so imele članov **168.284**. Med temi je ena, ki je imela 24 članov, in ena z dvema. Največ jih je v celovškem rudarskem okraju, namreč 17, ki imajo vse skupaj 4900 članov. V ljubljanskem rudarskem okožju jih je 8, ki imajo 4480 članov.

Na Dunaju v Ottakringu se je zgodila strašna nesreča v tovarni za celulozne izdelke. Vzrok: nemarnost vlade v varnostnih ozirih pri delu. „Rdeči Prapor“ piše o tem:

„Grozna nesreča se je primerila v soboto na Dunaju. V Ottakringu, v tovarni bratov Sailerjev za celulozo, v kateri je vposlenih okrog 50 oseb, je eksplodirala celuloza. V hipu je bilo celo poslopje v plamenu in **sedemnajst oseb je zgorelo**. Eksplozija se je zgodila v prvem nadstropju in od delavstva, kar ga je bilo tukaj, se ni rešil skoraj nihče. Plamen se je tako hitro razširil, da so bili skoraj v trenutku vsi izhodi zaprti. Med mrtvimi, ki so tako sežgani, da jih ni bilo mogoče spoznati in da so bili komaj podobni človeškim truplom, je tudi sestra tovarnarjev, ki je opravljala neko delo v prvem nadstropju. Brata Sailer sta imela prej tovarno v šestem okraju v Gabloncevi ulici. Dne 22. septembra 1905 se je tam užgala celuloza; takrat so **poginili štirje delavci**, trinajst jih je pa bilo močno poškodovanih. Ko sta hotela brata Seiler sezidati novo tovarno v Ottakringu, so se upirali vsi sosedje temu namenu in tudi magistratni okrajni urad je ugovarjal. Toda namestništvo je dovolilo stavbo tako nevarne tovarne v obljudenem kraju, na takem

prostoru, ki je bil skoraj z vseh strani obizdan, tako da je morala požarna bramba prebiti zidove sosednjih hiš, da je mogla v soboto sploh napeljati cevi in gasiti. Splošno je znano, kako rada se užge celuloza, a ne le, da sta podjetnika dobila dovoljenje, zidati med drugimi hišami, je gledala oblast tudi sicer skozi prste. Tako nevarna snov, kakršna je celuloza, bi se smela izdelovati samo v prizemnih prostorih, ki bi morali imeti veliko število izhodov. Podjetnika pa sta imela dovoljenje za izdelovanje v prvem nadstropju in tukaj se je primerila nesreča. Sailer sta zagrizena sovražnika del. organizacije. Če sta izvedela, da je kdo organiziran, je moral takoj zapustiti tovarno. Vsled tega ni nihče dolgo ostal tam in v tovarni so bili skoraj sami neizurjeni delavci, mnogi še vedeli niso, kako nevarna je snov, s katero so imeli opraviti. Plače so bile neverjetno nizke; starejši delavci so zaslužili po petnajst, delavke komaj po šest, sedem kron na teden! Okrog goreče tovarne in na ottakringem pokopališču, kamor so peljali mrličke, so se odigravali grozni prizori.

Iz idrijskega okraja.

Proslava desetletnice »Občnega kons. društva v Idriji« se bo vršila dne 21. t. m. s sledečim vsporedom: zjutraj slavnostno zborovanje, popoldne ljudska veselica v Podroteji. Začetek veselice ob 1/2 4. uri popoldne. Člani pa se vabijo, da se zbero ob 1/2 3. uri pred hišo »Občnega kons. društva v Idriji«, da potem z godbo na čeluskupno odkorakajo v Podrotejo. V Podroteji bodeta sviralili dve godbi, in sicer: Delavsko godbeno društvo in godbeni odsek Unije rudarjev avstrijskih. Vstopnina na veselico 20 vin. Na veselici bo loterija z nekaj sto dobitki, petje, šaljiva pošta. Hrvatje bodo prišli z jančki in jih peli na raznju. Za okrepitev so bode dobilo sploh vsega dovolj. — Delavci, obrtniki in kmetje idrijskega okraja — vsi na veselico v Podrotejo!

Kolesarji kolesarskega društva »Sloga« se vabijo, da se pripeljejo z okrašenimi kolesi 21. t. m. ob pol 3. uri pred hišo »Občnega konsumnega društva v Idriji«, odkoder bo skupen odhod v Podrotejo.

Odbor.

»Protestant« Muha. Gospod Novak, hišnik na Goljevi vili in grajski čuvaj v idrijskem gradu, vedno »protestira«. Ko se je pregrešil proti božji zapovedi »ne prešešuj«, je protestiral; ko se ga je ob-

sodilo, da plača posledice prešestovanja, je protestiral. Ko se je šlo za razporoko, je letal po Idriji po — protestne podpise, pri »Čitalnici« je tudi protestiral. Res, ta človek nikdar ne zataji svoje protestantske nature, kljub temu pa pravi, da je — katoličan.

Članom podružnice Idrija Unije rudarjev avstrijskih se naznanja, da je sklenil odbor udeležiti se korporativno odhoda članov Občnega kons. društva iz Idrije v Podrotejo. Člani naj se zbero za društveno zastavo pred hišo Občnega konsumnega društva.

»O konsumnih društvih«. Opozarjamo vsakega delavca, kmeta in obrtnika, da si nabavi brošuro o konsumnih društvih. Konsumna društva so važen faktor v državnem življenju, potreba je zato, da se jih do dobra pozna. Cena brošure 20 vin.

Naprednjaki!!! V Godoviču so si gasilci nabavili brizgalno. Brizgalna je res koristna in dobra naprava. Ž njo se pogasi ogenj precej bolj kot z golido sv. Florijana. Vsakemu gasilnemu društvu je tudi potreba brizgalne, prav tako kot lačnemu kruha. Vendar je to bil za godoviško gasilno društvo velikansk dogodek. Napravili so veselico in naprosili, tamošnjega župnika, da blagoslovi brizgalno. Može so menda bili

mnjenja, da jo je firma preslabo naredila, zato je potreba še blagoslova. In tega blagoslova so se udeležili mnogi idrijski liberalci, med njimi celo gosp. župan. Menda so s tem demonstrirali proti — klerikalizmu.

Javna tombola. «Društvo za otroško varstvo in mladinsko skrb v sodnem okraju Idrija» priredi v društvene namene javno tombolo dne 28. junija t. l. ob 1/2 4. uri popoldne na glavnem trgu. Tablice se prodajajo po 20 vin. po idrijskih trgovinah, kakor tudi na dan tombole na mestu. Z ozirom na blag namen se pričakuje kar najobilnejše udeležbe iz mesta samega in okolice.

Veselica godbenega kluba Unije rudarjev avstrijskih se je vršila 24. maja popoldne v gostilni M. Moravca ob zelo veliki udeležbi občinstva. Med veselico je prepeval tzv. Šabecev pevski klub.

Čudna manira. Klerikalni nadoskrbnik Penko ima čudne manire. 29. m. m. je prišel s paznikom Pehučem v jamo k delavcem. «Tu smrdi po jerušu», je zavpil. Delavci so seve protestirali proti takemu govorjenju, kar je seveda napotilo Penkoto, da je začel preiskovati jopice delavcev, ki so viseli na jamskih stebrih. Našel ni drugega kot steklenico čaja, ki jo je eden delavec vzel seboj, da se okrepa pri delu. Raznik pokusi: «sladko je», konstatira. Delavec: «to je moj zajutrek — čaj». Penko pa vzame steklenico v roke ter izlije po tleh tekočino. — Vprašamo g. nadsvetnika Billeka, ali mu je ta slučaj znan? Če mu ni, naj ga preišče ter opozori klerikalnega Penkoto, da se tako z delavci delati ne sme.

Piše se nam iz Sp. Idrije. Čudež se je zgodil, prav pravcati čudež. Romarji iz Lurda so se vrnili domov ter prinesli seboj slavnoznanu lurško vodo. Pri nas jo je popila en kozarec neka punica, ki ji pravimo po domače Severčkova, in je ozdravela v trenutku. Zvečer jo je popila ter se z njo umila, zjutraj pa je šla že k maši zahvalit se lurški Materi božji... Mi bi svetovali še našemu fajmoštru, naj se te vode napije, pa bo takoj zdrav. Dobi jo v Idriji pri Svetecu v Grapi. — (Resnici na ljubo pa bodi povedano, da je Severčkovo ozdravil idrijski zdravnik dr. Štverák. Priznanje zdravniku dr. Štveráku ne bi bilo po mislih klerikalcev, zato se širi sedaj govorica o čudežnem ozdravljenju! Presmešno.)

Poročilo o delovanju rudarske zadruge v Ljubljani za leti 1906 in 1907 je pravkar izšlo. Grajati je, da je to poročilo na eni strani slovensko, na drugi nemško. Saj bi lahko izšli dve brošuri, ena nemška in ena slovenska. Prav tudi ni, da se poročilo peča skoro izključno z «delovanjem» I. skupine in zelo malo z onim II. skupine. Objaviti bi se n. pr. morali zapisniki sej, ali vsaj izvlečki sej II. skupine ki so se v šile v Karpani, Kočevju, Trstu, Ljubljani in Jesenicah. — Priporočali bi g. tajniku Arkotu, da v tem pogledu poročilo drugič popravi in se tudi malo bolj ozira na slovenski jezik. On tudi ni «zadružni» tajnik, ampak «zadružil» tajnik.

Proda se kolo

dobro ohranjeno, izvrstnega sestava.

Vpraša se pri upravi tega lista.

Delavci!

Kmetje!

Obrtniki!



Udeležite se vsi proslave
desetletnice „Občnega kon-
sumnega društva v Idriji“
dne 21. junija 1908.

Kašelj.

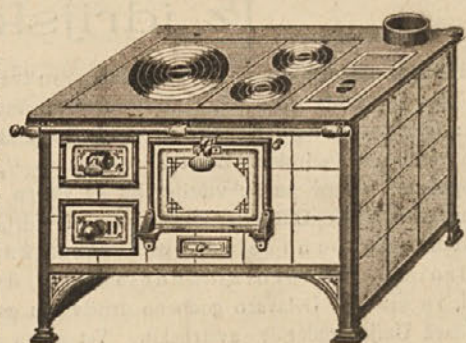
Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkuša o
olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe
pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko
«Tri jelke». — Zaloga pri

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.



Štedilnike

priporoča

Valentin Lapajne

„pri Tinčetu“

v IDRIJI :: pred šolo.